Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Joxe Urteaga Oria

Zumarraga, Gipuzkoa (1926)



Aurkibidea

Biografia



1926an Zumarragako Eliz kalean jaio zen. Gurasoak Zumarragakoak zituen, eta 8 senide ziren familian. Umetatik akolito hasi zen eta urte dexente egin zituen eginkizun horretan; etxean, denak izan ziren akolito. "Zumarragako trikitixa" izenaz da ezagun. Gaztetan hasi zen soinua jotzen, Kandido Beristain azkoitiarra maisu zuela; eta, gerora, Joxe Migel Ormazabalekin aritu zen. Osaba panderojolea zuen; eta, hasieran, harekin ibili ohi zen erromerietan; geroago, bere anaiekin batera ibili zen, haiek ere pandero-jotzaileak baitziren. Gerra garaian, "infernuko hauspoa" debekatua zegoenenean, hainbat bizipen pasa zituen, baita erromerietan kontu ugari ikusi ere. Disko bat kaleratu zuen 1920ko hamarkadan. Ezkondu eta Zumarragako "casa Legazpin" bizi izan zen. Gerora, gaur egun bizileku duen Secundino Esnaola kalera joan ziren bizitzera, eta 3 alaba izan zituen.

Zintak

ZMG-031

- **Proiektua**: Urretxu eta Zumarragako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Otegi, Aitziber
- **Data**: 2011-01-21
- **Iraupena**: 82 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Etxeberria, Eider

Pasarteak

1. "Si quieres tener un hijo pillo, mételo monaguillo"

- **Erref**: ZMG-031/003
- **Iraupena**: 0:02:14. **Hasi**: 00:06:19. **Bukatu**: 00:08:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:
Akolitoak mezan lagundu behar izaten zuen. Orduko lanak: mezak, Elizakoak... Herriko mutil "onenak" izaten ziren akolito; gaizto-ospea zeukaten: "si quieres tener un hijo pillo, mételo monaguillo".

Transkripzioa
- Akolitok ze ein behar izaten zun? Mezan laundu...?
- Mezan laundu.
- Ze eitten zenun?
- Ze eingo gendun ba orduan han? Batez! txorakerik askotan. Baina ez, han e... Ze in behar izango gendun ba, han? ezer ez.
- Mezako garaien launtzen ziozuen.
- Bai, bai, bai.
- Bai. Eta mezetako garaietik kanpo´re jun in behar izaten zenuen apaizangana?
- Bai, gero atsalden‘e atxalden igual errosarioa edo ze izaten zan, egon in beharra zeon. Ta gero igandetan, igandean, esate baterako, igandetan meza guztitara, zea, beno hiru, meza pare bat ta gero meza nagusie. Ta gero arratsaldian zea izaten zan. Nola...
- Bezperak?
- E?
- Bezperak?
- Bai, bezperak zea izaten zian ta jun in behar ordun´e. Gaixki ta aa.... Gero askotan juten ginan o elizakok ematea, apaizei launtzea. Elizakok, badakizu...
- Elizakok ematea ze izaten zan?
- Ba berak ematen zun formako ostiak edo nola izaten zian, hori sartuta ematen zuen ta zea ematen, osea... gaizki zeona, gaizki zeonai ba komunioa ta zea ematea juten zien.
- Etxez etxe juten zineten?
- Bai, etxen ta zea... [beatigok] esaten zien ordun, esku batian zea, kandelan zea bat, ta bestean txintxarrie,ta kalen juten ziñen apaizakin “dan dan” jotzen. Ta jente dana holaxe jarri ta holaxe ibiltzen giñan gu [...]. Akolitok giñan herrin mutil hobenak izaten giñan. Hala esaten du: “Si quieres tener un hijo pillo, métele de monaguillo” esaten zuen, asi ke pentsa zazu hortikan, e! hortik atera. Zea txarra izaten gendun akolitok, gaiztok giñela ta pintx...
- A bai? A! nik aldrebes uste nun ai ziñela.
- Ez, ez, ez. Bai, nik horreatik esaten dizut, ba “Si quieres tener un hijo pillo, mételo monaguillo” esaten zuen. Jesus! Halaxe.

2. Mezaren arabera, akolito gehiago edo gutxiago

- **Erref**: ZMG-031/004
- **Iraupena**: 0:01:50. **Hasi**: 00:08:33. **Bukatu**: 00:10:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:
Akolitoaren janzkera nolakoa zen azaltzen du. Hainbat elizatara joaten ziren akolito. Lau akolito joaten ziren meza nagusietara; apaiz bakarrak ematen bazuen, ordea, akolito bakarra joaten zen.

3. Lehengo meza motak

- **Erref**: ZMG-031/005
- **Iraupena**: 0:01:48. **Hasi**: 00:10:23. **Bukatu**: 00:12:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:
Lehen, meza klase ugari izaten ziren: meza nagusia, "a tiempo"ko mezak... Akolitoak izkinetan esertzen ziren.

4. Akolito zela, latina nahi gabe ere ikasi

- **Erref**: ZMG-031/006
- **Iraupena**: 0:01:49. **Hasi**: 00:12:11. **Bukatu**: 00:14:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Euskara » Beste hizkuntzak eta hizkerak

Laburpena:
Akolito izatearen truke, diru pixka bat ematen zieten, baina askorik ez. Egunero joan behar izaten zuten mezetara, eta orduko ordutegiak gogoan ditu. Apaizak euskaldunak izaten ziren Zumarragan; baina meza, latinez. Behin, Donostiako meza batean izandako anekdota kontatzen du.

5. Elizakoak ematen

- **Erref**: ZMG-031/007
- **Iraupena**: 0:02:11. **Hasi**: 00:14:00. **Bukatu**: 00:16:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak

Laburpena:
Akolito zela, Elizakoak ematera joaten zen apaizarekin. Orduko ohiturak aipatzen ditu.

6. Hiletetako ohiturak

- **Erref**: ZMG-031/008
- **Iraupena**: 0:01:58. **Hasi**: 00:16:11. **Bukatu**: 00:18:09
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak

Laburpena:
Hiletak zirenean, familiakoek aukeratzen zuten nork eraman hil-kutxa. Lehen, hiletetan kategoriak zeuden; eta oso desberdinak izaten ziren elkarren artean. Hiletetako mezak latinez izaten ziren oro har.

7. Euria egin arren, apaizaren aurrean, belauniko

- **Erref**: ZMG-031/009
- **Iraupena**: 0:01:23. **Hasi**: 00:18:09. **Bukatu**: 00:19:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak

Laburpena:
Apaiza ikustean, elizan, belauniko jarri behar izaten zuten akolitoek. Behin, Elizakoak ematera joan zirenean, baserritar bat belauniko jarri zen bidean, lokatzetan, euria ari zuen arren. Horrek asko harritu zuen Joxe.

8. Apaizak zinearen gainean bizi zirenekoa

- **Erref**: ZMG-031/013
- **Iraupena**: 0:00:52. **Hasi**: 00:21:36. **Bukatu**: 00:22:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:
Bikarioak elizaren ondoan bizi ziren, zinearen gainean. Akolitoak zinea ezkutuan ikusten saiatzen ziren, baina batzuetan harrapatu egiten zituzten.

9. Kanpaiak jotzea, akolitoen ardura

- **Erref**: ZMG-031/014
- **Iraupena**: 0:03:10. **Hasi**: 00:22:28. **Bukatu**: 00:25:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kanpaiak

Laburpena:
Akolitoak arduratzen ziren beti kanpaiak jotzeaz. Kanpaiak eskuz jotzen zituzten, bi-hiru lagunen artean. Egunean, kanpaiak noiz eta nola jo behar izaten zituzten aipatzen du. Egoera mota bakoitzerako, kanpai mota bat zegoen.

10. "Infernuko hauspoa" ala kultura?

- **Erref**: ZMG-031/015
- **Iraupena**: 0:01:32. **Hasi**: 00:25:38. **Bukatu**: 00:27:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:
Urte askoan izan zen Joxe akolito. Akolitoek barrabas-ospea zeukaten. Joxek, gainera, soinua jotzen zuen, garai hartako "infernuko hauspoa". Gaur egun, ordea, soinua jotzea kulturatzat hartzen da. Lehengo eta oraingo bi jarrera horiek alderatzen ditu.

11. Kintoen ohitura berritzen

- **Erref**: ZMG-031/018
- **Iraupena**: 0:01:55. **Hasi**: 00:29:28. **Bukatu**: 00:31:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:
Soldadutzako kintoek eskean ateratzeko ohitura zeukaten: egun batean, baserrietan; beste egun batean, kalean. 1947an gertatutakoa gogoan du: eskean, Joxe soinua jotzen aritu zen, lehenengo aldia zen; eta, harrezkero, urtero joan izan zen soinu-jotzailea eske hartara.

12. Lehenengo soinuaren historia

- **Erref**: ZMG-031/020
- **Iraupena**: 0:01:45. **Hasi**: 00:33:30. **Bukatu**: 00:35:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:
Joxeren lehenengo soinua osabak ekarri zion, gerra denboran erosita. Soinu haren historia kontatzen du. Gerora, soinu hori lapurtu egin zioten Beasainen, ezkontza batean. Ez zuen inoiz berreskuratu.

13. Lehenengo emanaldia, Pasai Antxon

- **Erref**: ZMG-031/022
- **Iraupena**: 0:01:43. **Hasi**: 00:35:53. **Bukatu**: 00:37:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Jendaurrean, lehenengo aldiz, Pasai Antxoko plazan jo zuen soinua Joxek. Arrakasta handia izan zuen. Festak ziren, eta berandura arte aritu zen soinua jotzen.

14. Hernaniko festen ospe ona

- **Erref**: ZMG-031/023
- **Iraupena**: 0:01:07. **Hasi**: 00:37:36. **Bukatu**: 00:38:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:
Garai hartako festa onak Hernanin izaten ziren, San Juanetan.

15. Errepidean, Guardia Zibilekin izandako gorabeherak

- **Erref**: ZMG-031/025
- **Iraupena**: 0:02:18. **Hasi**: 00:39:14. **Bukatu**: 00:41:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Polizia

Laburpena:
Erromerietara joateko, trenez joaten zen; itzultzeko, taxia jartzen zioten askotan. Guardia Zibilaren kontroletan izandako gorabeherak eta anekdotak kontatzen ditu.

16. Iparraldean soinua jotzen

- **Erref**: ZMG-031/028
- **Iraupena**: 0:04:16. **Hasi**: 00:44:08. **Bukatu**: 00:48:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Polizia
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Hainbat lekutara joan izan dira soinua jotzera: Frantziara, Madril aldera... Kotxez edo trenez joaten ziren. Behin, Hendaiara joan ziren jaialdi batean jotzera. Beste batean, Donibane Lohizunen Telesforo Monzon ezagutu zuten. Baionan, behin, Irujo ezagutu zuten. Jaialdiren bat zenean, Guardia Zibilarekin beti izaten zuten liskarren bat.

17. Lagunartean abesteko ohitura galdu da

- **Erref**: ZMG-031/029
- **Iraupena**: 0:01:31. **Hasi**: 00:48:24. **Bukatu**: 00:49:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa

Laburpena:
Jaialdietan, ez zuten abesten. Garai hartan, tabernetan, kantu abertzale asko abesten zituzten. Lagunartean, euskarazko abestiak abesteko ohitura zuten; gaur egun, hori galdu egin da.

18. Momentu onak eta txarrak pasatakoa

- **Erref**: ZMG-031/031
- **Iraupena**: 0:02:01. **Hasi**: 00:50:17. **Bukatu**: 00:52:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Gazte garaian, ondo pasa zuten, baina baita gaizki ere. Urtero Trintxerpera joaten ziren soinua jotzera; eta, hala zebiltzan batean, kalejira-giroan, alde egiteko abisua iritsi zitzaien. Joaten ziren lekuaren arabera, pieza klase bat edo beste jotzen zuten.

19. Bandari begira, piezak ikasi

- **Erref**: ZMG-031/033
- **Iraupena**: 0:01:13. **Hasi**: 00:52:36. **Bukatu**: 00:53:49
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:
Hamabostean behin, Zumarragako plazan jotzen zuen bandak; eta, beste hamabostean behin, Urretxun. Haiei begira eta entzunda ikasi zuen asko Joxek.

20. Soinua jotzen irabazitako jornala

- **Erref**: ZMG-031/035
- **Iraupena**: 0:00:48. **Hasi**: 00:54:58. **Bukatu**: 00:55:46
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:
Soinua jotzen irabazitako jornala etxean entregatzen zuen. Batzuek, jornalari buruz, "bialduko diagu" esaten zuten; baina Joxe oraindik diru horren zain dago.

21. Hainbat ezkontzatan soinua jotzen ibilia

- **Erref**: ZMG-031/042
- **Iraupena**: 0:01:24. **Hasi**: 01:04:05. **Bukatu**: 01:05:29
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Euskara » Tratamenduak » Berorika

Laburpena:
Ezkontza askotan jo izan du soinua Joxek. Gehienetan, bazkaritara ere gonbidatzen zituzten. Behin, ezkontza batean berorika egin zueneko anekdota kontatzen du.

22. Dantzariak nekatzen ez zireneko anekdota

- **Erref**: ZMG-031/044
- **Iraupena**: 0:03:08. **Hasi**: 01:07:40. **Bukatu**: 01:10:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Beraiek jotzen zuten erromerietan, dantza egiteagatik ez zitzaion inori kobratzen. Behin, Legazpin, soinua jo eta jo aritu zen, eta dantzariak ez ziren nekatzen; orduan gertatutako anekdota kontatzen du.

23. Azken orduko parrandazaleak

- **Erref**: ZMG-031/048
- **Iraupena**: 0:00:58. **Hasi**: 01:16:38. **Bukatu**: 01:17:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Ezkion, urte batean, Joxe haserretu egin zen: izan ere, tabernan jotzen aritu ziren; eta, giroa amaitzear zegoela, lau mutil azaldu ziren.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-10-29

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com